

De school die ademt

De school die ademt

Een samenleving in het klein

Welkom in de school die ademt! Dit boek geeft de tools om een samenleving in het klein te creëren, waar geleerd wordt en waar de energie van leerlingen en medewerkers op de juiste manier stroomt.

Op de voorkant van het boek zie je de school die ademt, getekend in de vorm van een *mandala*: een cirkelvormige tekening die symbool staat voor eenheid, samenhang en balans. Het woord komt uit het Sanskriet en betekent onder andere ‘bevatter van essentie’.

In deze tekening komen de drie kernaspecten samen van de school die ademt: *reflectie*, *avontuur* en *ontmoeting*. Elk aspect draagt bij aan een levendige, inspirerende schoolomgeving waarin leerlingen zich ontwikkelen tot betrokken burgers. De kern is het hart van de school: een plek die *rust*, *vertrouwen* en een sterk *wij-gevoel* ademt. Vanuit dit middelpunt stromen de drie pijlers naar buiten, met elkaar verbonden in een harmonieus geheel.

Een school die ademt staat nooit stil, maar groeit en beweegt mee met de leerlingen en de wereld om hen heen. Jij kunt degene zijn die jouw school laat uit- én inademen, net zoals het echte leven is.

“Education is not the preparation of life, it is life itself.”

John Dewey (1859-1952), filosoof, psycholoog en pedagoog

OM TE BEGINNEN Met veel dank	6
INLEIDING Een school: zoveel meer dan een toetsfabriek	7
Leeswijzer en leesafspraken	10
HOOFDSTUK 1 HET MODEL-SCHAEFER	12
1.1 In- en uitademen	13
1.2 Reflectie ontspant, avontuur zet ons áán, ontmoeting geeft saamhorigheid	14
1.3 Drie essentiële toevoegingen in theorie	17
1.4 In de praktijk: het model-Schaefer	23
1.5 Hoe kan jouw school meer gaan léven?	26
1.6 De ideale onderwijsprofessional: duidelijk, soms hard, maar altijd liefdevol	27
1.7 Een voorbeeld om mee te beginnen	28
HOOFDSTUK 2 REFLECTIE: DE LEERCIRKEL VOOR HET LEVEN	30
2.1 Het belang van reflectie: vertragen is versnellen	31
2.2 Reflectie in het curriculum is haalbaar	33
2.3 Theorie: reflecteren in stappen	34
2.4 Verdieping: de leercirkel voor het leven	38
2.5 Factoren voor gebrek aan reflectief leren	50
2.6 Opbrengsten: meer zelfregulatie en nieuwe denkstructuren	53
2.7 Reflectie leidt tot rust Samenvatting	54
HOOFDSTUK 3 AVONTUUR: VAN LEVENSBELANG VOOR JONGEREN	56
3.1 De mooie onvoorspelbaarheid van avontuur	58
3.2 Theorie: het belang van avontuur	59
3.3 Praktisch: meer avontuur in de school brengen	63

3.4 Hoe veel scholen omgaan met avontuur	68
3.5 Factoren voor gebrek aan avontuur	71
3.6 Opbrengsten van avontuur	73
3.7 Avontuur leidt tot vertrouwen Samenvatting	75
HOOFDSTUK 4 ONTMOETING: ALTIJD EN OVERAL MOGELIJK	76
4.1 Als de leerling zich gezien voelt, gaat veel meer vanzelf	77
4.2 Theorie: ontmoeting door de juiste combinatie van relatie en autonomie	78
4.3 Praktisch: korte, ontmoetingsrijke gesprekjes	81
4.4 Factoren voor gebrek aan ontmoeting	88
4.5 Ontmoeting leidt tot wij-gevoel Samenvatting	91
HOOFDSTUK 5 AAN DE SLAG: MAAK DE SCHOOL LEVEND	92
5.1 Samenvatting van het model-Schaefer	93
5.2 Een innovatieproces in drie delen	95
5.3 Deel 1: (Her)schrijven van het grote verhaal	96
5.4 Deel 2: Formuleren van actiepunten bij het model-Schaefer	103
5.5 Deel 3: Veranderingen borgen met de methode Veranderkracht	106
CREATIEVE RUIMTE Jouw reflecties op de school die ademt	114
Reflectievragen voor meer rust / avontuur / ontmoeting	115
Open ruimte: schrijf, teken of doe het allebei, maar vergeet niet te ademen!	117
Notities	120
NAWOORD Mijn droom voor elke school! Hoe nu verder?	122
LITERATUURLIJST en COLOFON	124

OM TE BEGINNEN

Met veel dank

Graag wil ik de volgende mensen bedanken voor hun belangrijke bijdrage aan dit boek:

Henk Stoorvogel als mijn inspirator én katalysator om daadwerkelijk dit boek te schrijven.

Joke Tan, mijn schrijfcoach.

Ingrid Schaefer, mijn zus, voor de unieke en passende Illustraties.

Lennart de Geus voor het werk in (eind)redactie en extra inhoudelijke ideeën.

Hannah Baarssen en **Gert ten Hove** als kritische vrienden (*critical friends*) voor mijn idee.

Sicco Oegema, **Arman Plender** en **Robert Jan van Wiggen**, zeer gewaardeerde docenten die ik heb mogen interviewen.

Verschillende mensen die dichtbij staan of iets verderaf hebben regelmatig belangstellend gevraagd hoe het ermee staat. Dank jullie wel hiervoor – en in het bijzonder mijn vrouw **Helen**.

Mijn kinderen en mijn vrouw zetten mij regelmatig stil, waardoor ik weer diep kan doorademen. Dit boek draag ik dan ook op aan mijn drie prachtige kinderen: **Baruch**, **Timo** en **Adája**. Voor hen - en alle leerlingen en jongeren van Nederland - wens ik een samenleving die ademt.

Ronald Schaefer

Docent economie, schoolleider, coach en procesbegeleider

INLEIDING

Een school: zoveel meer dan een toetsfabriek

Het funderend onderwijs beslaat een periode in het leven van jonge mensen van 4 tot 18 jaar, waarin hun aandacht uitgaat naar van alles, en het liefst naar zaken die een bepaald gevoel bij ze oproepen. Gemiddeld vijf dagen per week, een flink aantal uren per dag, zijn de jongeren van Nederland (van 12 tot 16, 17 of 18 jaar) in de invloedssfeer van een vo-school. We hebben dus enorm veel kansen om ze het juiste bij te brengen op een manier die ze goed voorbereidt voor het leven in de maatschappij.

In het onderwijs gaat de aandacht bovenal uit naar de cognitieve ontwikkeling van deze jonge mensen, voornamelijk in lezen, schrijven en de AVO-vakken (Nederlands, rekenen, aardrijkskunde, geschiedenis, levensbeschouwing, lichamelijke opvoeding en culturele vorming). Het funderend onderwijs zit er vol mee, en nog lijkt het niet genoeg. Het leven is echter zoveel meer dan dit, en toch komt dat in het onderwijs weinig aan bod. Er is nauwelijks ruimte om het leven echt te omarmen op school. Impliciet is het onderwijs geworden tot een toetsfabriek die in alle haast de leerlingen klaarstoomt, om maar te produceren in de maatschappij. Dat zijn de geneugten van de verlichting, die terugkomen in de volgende zin, niet vaak uitgesproken maar toch erg verweven in onze samenleving: “Train het brein, denk logisch en handel economisch.”

Die uitspraak is zeker niet verkeerd en logisch kunnen denken is in het (werkende) leven van grote waarde, maar is dit werkelijk de opdracht van ons funderend onderwijs? Geven wij onze leerlingen als maatschappij echt deze opdracht? Het antwoord op deze vraag is diffuus. Over één ding is iedereen het dan uiteindelijk wel eens: dat alle leerlingen een diploma moeten halen en een stukje goed burgerschap moeten leren. Maar dat is slechts een deel van de opdracht. Naast het een leerling laten halen van een diploma (kennis, inzicht en vaardigheden) en een bijdrage leveren aan goed burgerschap (cultuur, traditie en praktijken), wordt de derde opdracht van het onderwijs structureel op de achtergrond geplaatst: de *subjectificatie* van onze leerlingen (ook wel ‘identiteitsvorming’ genoemd).

In dit boek neem ik je mee in mijn visie op het ontwikkelen van een school die ademt. Daarmee bedoel ik een school die organisch leren faciliteert, waar jonge mensen vitaal worden (of blijven) en voorbereid zijn op een leven in de dynamische maatschappij van nu. Hiervoor put ik uit mijn 25 jaar ervaring in het voortgezet onderwijs (vo). Als docent economie en als schoolleider heb ik mij in de loop der jaren toegelegd op de waarom-vraag van het funderend onderwijs. Ik ben het onderwijs ingegaan om de leerling iets te leren over het vak dat ik geef: economie en bedrijfseconomie op alle niveaus (van vmbo-basis klas 2 tot atheneum klas 6). Mijn leerlingen een goede basis in economie geven is een lovenswaardige missie, maar te beperkt in mijn ogen.

Op dit moment werk ik als eindverantwoordelijk schoolleider op het Corlaer College, een brede school in Nijkerk. Deze jaren van werken in het onderwijs hebben mij tot de overtuiging gebracht dat we géén levende school bouwen door alleen het doceren van kennis en het toetsen van feiten en inzichten. Het is onze taak om jonge mensen te helpen worden wie zij ten diepste zijn, door ze het gevoel te geven goed te zijn zoals ze zijn! De school kan hier een belangrijke bijdrage aan leveren.

Fietsen leer je door te vallen en weer op te staan, dat geldt ook voor de rest van het leven

Mijn opvatting is dan ook dat de opdracht van het onderwijs breder is. Het biedt iedere dag verscheidene kansen aan ieder jong mens om zich te ontwikkelen. Door te starten vanuit de belevingswereld van de leerling wordt de school een school die ademt. De existentiële vragen zijn allemaal wezenlijk: Waarom doe ik wat ik doe, welke waarden vertegenwoordig ik, hoe beweeg ik me wanneer ik de echte wereld ontmoet en wat mag de wereld van mij verwachten? Het kost tijd om deze levensvragen aan bod te laten komen.

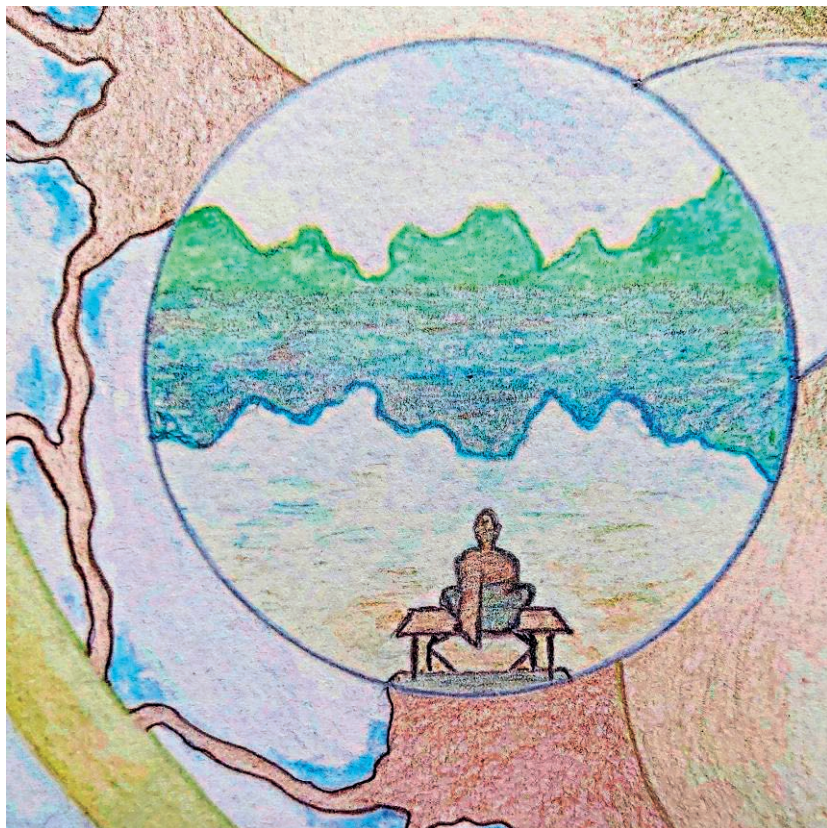
Werken is een belangrijk onderdeel van het leven, en een diploma is dat zeker ook, maar er is veel meer nodig dan dat om onze leerlingen op te leiden voor het leven. Om met elkaar om te gaan, moeten mensen met elkaar dingen gaan

doen, bij die dingen stilstaan en erover praten. Dat kan vrijblijvend, maar het kan ook professioneel en gestructureerd als onderdeel van een lescurriculum.

‘Weinig tijd’ is vaak het argument tegen verandering, maar dit boek levert uiteindelijk tijdswinst op

Kortom, de school die ademt leidt op voor het leven tijdens school en erna. En het is veel meer dan een project: het is een beweging die zowel ontspanning als avontuur geeft, waarbij iedere leerling gezien en gewaardeerd wordt. Zo komt de visie van de school op een gezonde manier tot leven. Een school die ademt brengt leven in de maatschappij, doordat mensen van jongs af aan *leren te leven* op zo'n school. Dit boek geeft daar de handvatten voor.

Zonder inademen is er geen leven mogelijk. Het onderwijs van Nederland is (vaak) verstikkend! Laten we het onderwijs dus nieuw leven inblazen. Enthousiast of zelfs overtuigd hoef je nu nog niet te zijn (mag wel). Maar aan het einde van het boek hoop ik dat je de inspiratie hebt gevonden om ermee aan de slag te gaan!

HOOFDSTUK 2

REFLECTIE: DE LEERCIRKEL VOOR HET LEVEN

Vertragen is versnellen!

Over het begrip reflectie wordt pas sinds de jaren '70 serieus nagedacht in het onderwijs. Vandaag de dag is het niet meer weg te denken. Zonder reflectie geen groei en zonder groei geen leven. In de school die ademt werken onderwijsprofessionals én leerlingen hard en doelgericht aan het bereiken van rust. Veelvuldig samen op zoek zijn naar het antwoord op de vraag 'Waarom doe je wat je doet?' (reflecteren) is daarbij essentieel. Het resultaat is verbluffend!

Een school die ademt is vol van rust. In dit hoofdstuk laat ik zien dat vertragen en reflectief leren vaak positieve resultaten oplevert. De valkuil is haast, maar ook dat we reflecteren niet zo belangrijk vinden. Als het wél lukt, ervaren we rust. Reflecteren kost misschien tijd, maar levert uiteindelijk tijdwinst op omdat je erachter komt dat er stappen overgeslagen kunnen worden én omdat de leerling sneller vooruit gaat. Kortom: wanneer je de leercirkel voor het leven hebt omarmd, versnel je door te vertragen. Succes met het bereiken van dit doel!

2.1 Het belang van reflectie: vertragen is versnellen

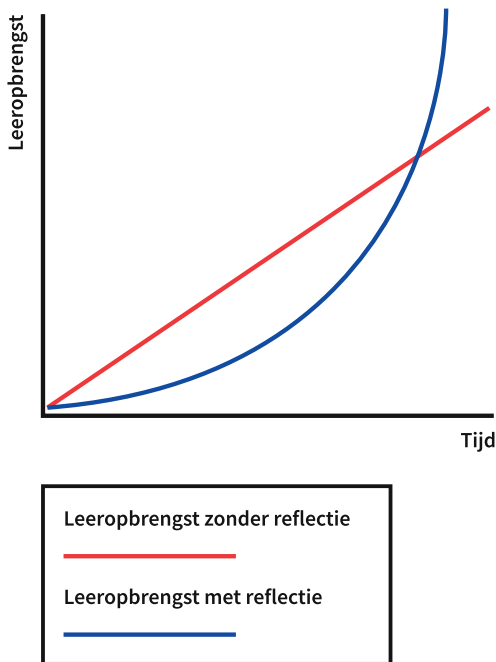
Ons onderwijs is fantastisch, of eigenlijk: het kan fantastisch zijn. We hebben veel slimme mensen die nadenken over de kerndoelen (denk aan het SLO), we hebben ook veel goede docenten die vaak hbo- of universitair opgeleid zijn, vervolgens gaan we aan de slag en... wordt de kennis en het talent dat mensen meebrengen grotendeels losgelaten. We roepen constant dat we het veel te druk hebben, dat we ons 'programma' moeten afwerken, maar veel van wat we doen blijkt voor de kerndoelen of eindtermen eigenlijk niet nodig te zijn. Er wordt goed nagedacht over *wat* we doen, maar minder over *waarom* we het doen; daar reflecteren we dus vaak niet op.

Juist de achterliggende reden om iets te leren is wat leerlingen vaak missen en waardoor het hen soms ontbreekt aan motivatie. Het onderwaarden van het individuele leerproces maakt uiteindelijk dat de motivatie van de leerling afneemt. Er is voor de 'uitzonderingen' (denk aan hoogbegaafde of dyslectische leerlingen) vrij veel aanbod, maar voor de reguliere leerling mist vaak de link naar persoonlijke motivatie. Sommige leerlingen raken gemotiveerd 'omdat ze het gewoon willen of moeten halen' of 'om de beste te zijn', maar uiteindelijk kan ze dit opbreken.

De definitie die Korthagen in zijn boek voor reflectie gebruikt is:

‘Iemand reflecteert als hij probeert een ervaring, probleem of bestaande kennis of inzichten te structureren of herstructureren. Reflectie vindt plaats tijdens een handeling (*reflection in action*), en voor of na de actie (*reflection on action*).’ (Korthagen et al., 2009, p. 84)

Een oudhollands gezegde luidt ‘*De cost gaet voor de baet uyt*’ (de kosten gaan voor de baten). Reflecteren is een vorm van investeren met een zeker rendement. De investering (kosten) is de vertraging, de opbrengst (baten) is een verhoogde leeropbrengst bij de leerling. De belofte van dit boek is dat reflecteren geen extra tijd kost. ‘Even ergens op reflecteren’ kost minimaal 30 seconden, maar *bewust reflecteren* in een gesprek kost meer tijd. Toch levert reflectie tijd op. Hoe werkt dat? Mijn overtuiging is dat reflectief leren leidt tot het mechanisme dat in figuur 2.1 is afgebeeld.

Figuur 2.1. Een exponentieel groeiende leeropbrengst bij reflectie.

2.2 Reflectie in het curriculum is haalbaar

Reflectie inbouwen in de hectiek van alledag is niet alleen doeltreffend, maar ook beter haalbaar dan gedacht. Iedere onderwijsprofessional heeft iedere dag verschillende kansen voor reflectie met leerlingen, wat de leerling direct én verderop in zijn leven zal helpen. Er gebeuren twee dingen: (1) De leerling durft eerlijk naar zichzelf en diens gedrag te kijken en (2) de leerling kan sterke punten ook weer op andere gebieden inzetten, wat zelfvertrouwen geeft.

Het gevoel in de school, zowel bij de docenten als bij de leerlingen, is vaak ‘dat we zoveel moeten’. Maar als je heel goed kijkt naar de eindtermen en kerndoelen, is er vaak meer ruimte dan we denken! De (op zichzelf mooie) neiging is om binnen de *kerndoelen* heel veel extra inhoud toe te voegen, maar als we kijken naar de *eindtermen* geven die veel ruimte om dat individuele leerpad zelf te ontwerpen. De niet-traditionele onderwijsvormen (anders dan ‘het boek doorwerken’) lenen zich vaak beter voor reflectiemomenten: denk aan samenwerkingsopdrachten, iets creëren voor de omgeving van de school (kunnen ook bedrijven zijn) en/of de school uit gaan (zie hoofdstuk 3: *Avontuur*). Er is veel mogelijk, als de eindtermen maar aan bod komen. Die staan vast, en dat is ook goed.

Nu we weten hoe belangrijk en tevens haalbaar reflecteren is, introduceer ik in dit hoofdstuk graag de ‘Leercirkel voor het leven’, afgeleid van het reflectiemodel van Korthagen. Fred Korthagen heeft zijn reflectiemodel ontwikkeld om systematisch en doelgericht te kunnen reflecteren tijdens het proces van leren. Het reflectiemodel is in eerste instantie ontwikkeld voor het leren van toekomstige docenten, maar in mijn dagelijkse praktijk heb ik gezien dat leren bij leerlingen eigenlijk op precies dezelfde manier werkt als bij volwassenen, waardoor het voor leerlingen (mits begeleid) net zo bruikbaar is.

In de rest van het hoofdstuk wordt duidelijk wat het oplevert wanneer je *iedere stap* van de leercirkel doorloopt met jouw leerlingen. Sla dus geen stappen over! Als je de hele cirkel doorloopt, is rust (in plaats van haast) je beloning.

‘Haastige spoed is zelden goed’ geldt ook voor ons
onderwijs!

2.3 Theorie: reflecteren in stappen

Leren is een proces dat veelal circulair verloopt. Het reflectiemodel van Korthagen geeft daarvoor heldere handvatten om iedere stap in het proces van leren juist te doorlopen. In dit hoofdstuk staat dat reflectiemodel centraal, omgedoopt tot de 'leercirkel voor het leven', omdat ik ademhaling heb toegevoegd aan dat model als symbool voor het leven: leren is groeien en groeien is leven.

Het reflectiemodel van Korthagen in 5 fasen

THEORIE

Fase	Mogelijke vragen
Fase 1 Handelen (ervaring) Doen <i>Fase 5 van de vorige keer (Uitproberen) = Fase 1 van deze cyclus</i>	<u>Aan de slag en ervaring opdoen.</u> 1 Wat wilde ik bereiken? 2 Waar wilde ik op letten? 3 Wat wilde ik uitproberen?
Fase 2 Terugblikken op de ervaring	<u>Evalueren: Hoe is het gegaan?</u> 4 Wat gebeurde er concreet? - Wat wilde ik? - Wat deed ik? - Wat dacht ik? - Wat voelde ik? - Wat denk ik dat de leerling(en) wilde, dacht, deed, voelde?
Fase 3 Bewustwording (evt. formulering) van essentiële aspecten	<u>Wat was belangrijk in de situatie? / Wat ging anders en waardoor gebeurde dat?</u> 5 Hoe hangen de antwoorden op de vorige vraag met elkaar samen? 6 Wat is daarbij de context van de school als geheel? 7 Wat betekent dat nu voor mij?

	8 Wat is dus het probleem (of de positieve ontdekking)?
Fase 4 Alternatieven ontwikkelen voor de aanpak en daaruit kiezen	<u>Welke mogelijkheden zijn er om de situatie te veranderen?</u> 9 Welke alternatieven zie ik (oplossingen of manieren om gebruik te maken van mijn ontdekking)? 10 Welke voor- en nadelen hebben die? 11 Wat neem ik me voor ten aanzien van de volgende keer?
Fase 5 Uitproberen in nieuwe situatie Opnieuw doen	<u>Aan de slag zoals in stap 1, maar dan met de inzichten uit fase 2 t/m 4.</u>

In al zijn eenvoud is leren het doorlopen van de hierboven beschreven vijf stappen. In figuur 2.2 zijn de stappen weergegeven als cirkel:

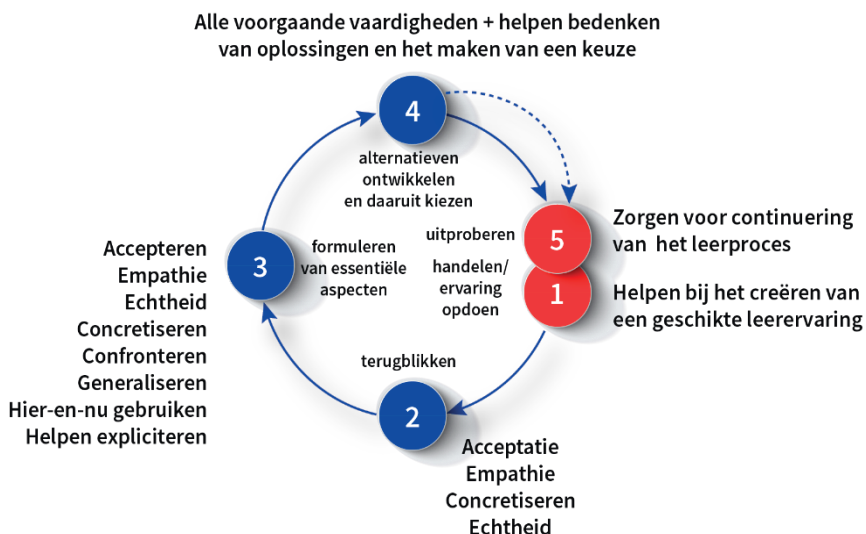

Figuur 2.2. Het reflectiemodel van Korthagen.

Het reflectiemodel van Korthagen lijkt in eerste instantie vooral geschikt voor *reflection on action*: reflecteren op de actie, dus vóórdat je iets gedaan hebt of juist nadat je iets gedaan hebt. Echter, mijn opvatting is dat naarmate het reflectiemodel van Korthagen steeds meer eigen wordt voor de docent of onderwijsprofessional, deze ook gebruikt kan worden *tijdens* de actie (*reflection in action*). Het vakmanschap van de onderwijsprofessional wordt daar goed zichtbaar in het moment, wat je terugziet in hoofdstuk 3 (over Avontuur) en hoofdstuk 4 (over Ontmoeting).

Specifieke vaardigheden voor reflectie

Om de cirkel op een goede manier te kunnen doorlopen zijn bovendien verschillende vaardigheden nodig. In het boek ‘Docenten leren reflecteren’ van Fred Korthagen (Korthagen et al., 2009, p. 26) zijn deze vaardigheden in het reflectiemodel opgenomen, zoals te zien in onderstaande afbeelding. Stap voor stap wordt ‘de leercirkel voor het leven’ doorlopen waarmee de leerling de door hem/haar gestelde leerdoelen behaalt.

Figuur 2.3. Het reflectiemodel van Korthagen, aangevuld met de benodigde vaardigheden per fase.

Sterke feedback is specifiek

‘Goed zo’ zeggen tegen een leerling is makkelijk, toch? De leerling krijgt een goed gevoel én je hebt het idee dat je meteen verder kunt. Afevinkt en weer verder! Nee, zo eenvoudig is het niet altijd. Reflecteren op een ervaring vraagt meer dan een keertje ‘Goed zo’ zeggen (niveau ‘Algemeen’ in het model van Didactisch coachen, zie verderop). Het is van essentieel belang om concreet uit te leggen wát er dan goed was, maar er komt überhaupt meer bij kijken. Ook tussen volwassenen geeft het niet altijd het gewenste resultaat. Een collega vertelde me een tijdje geleden over een feedbackgesprek dat hij met iemand had. Toen zijn gesprekspartner ‘Goed zo’ zei, antwoordde hij: *“Goed zo?! Wat heb ik volgens jou dan niet helemaal goed gedaan?”*

Vaak wordt die wedervraag echter niet gesteld en blijft er onduidelijkheid bestaan. Onze leerlingen ervaren dit ook voortdurend. Dagelijks vinden er veel van dit soort gemiste kans-momenten plaats. We hebben als docenten in de interactie met leerlingen een kans om elkaar te helpen groeien, maar helaas zijn we vaak niet helder en specifiek genoeg, waardoor er onvoldoende leren (in interactie, dit komt terug in hoofdstuk 4) plaatsvindt. Leerlingen bereiden zich voor op een toets en doen hun best, maar ze krijgen de toets terug met een... cijfer. Eén cijfer dat het gevoel geeft van ‘Goed zo’. Maar wat was er dan precies goed? En hoe kon het beter? Sterker nog: waar zit het talent van de leerling in dit vak en hoe is dat te versterken? Dát geven we ze jammer genoeg vaak niet terug!

Er wordt gedacht dat het veel tijd kost om goede feedback te geven. Dit hoeft niet zo te zijn! Het mooiste is als je de feedback **specifiek** en waar mogelijk **gelinkt aan de leerdoelen van de leerling** kunt geven.

 Minder sterke feedback: *“Wow! Je had vorige keer een 6.5, nu heb je een 7.6 gehaald. Goed zo!”*

 Sterke feedback: *“Wow! Ik kon in de toets terugzien dat je vooruitgaat in je analytische vermogen. De verbanden waren heel duidelijk, omdat je de vraag steeds goed herhaalde in je antwoord!”*

Als we de tijd nemen om bij dat soort vragen stil te staan, kunnen we het lerend vermogen van onze leerlingen sterk vergroten.

dat je heel plezierig bent in de omgang, daardoor vinden ze het fijn om je in de klas te hebben. Herken je dat?”

Timo: *“Ja, dat herken ik eigenlijk wel!”*

Docent: *“Mooi! Zou je een voorbeeld willen geven van dat goede contact?”*

Timo denkt even na, maar komt tot een goed voorbeeld uit de klas.

Door Timo te vragen een voorbeeld te geven, komt er niet alleen waardering vanuit de docent, maar werkt Timo onbewust ook aan zijn zelfwaardering. Hij heeft een grote glimlach op zijn gezicht tijdens de rest van het gesprek, dankzij de positieve en specifieke feedback.

Maar er gebeurt nog iets. Door positief te zijn begonnen, voelt Timo meer ruimte om ook zijn verbeterpunten te benoemen.

Docent: *“Op weg naar je diploma is het belangrijk om voor (bijna) alle vakken een voldoende te kunnen halen. Je begint soms laat aan het leren voor een toets, waardoor je niet alle stof hebt kunnen leren. Wat vind je ervan als ik zeg dat ‘aan het werk gaan, beginnen’ nog een groeipunt voor je is?”*

Timo knikt bevestigend.

Docent: *“Wat heb je nodig om jezelf wel aan het werk te zetten?”*

Er valt een stilte, die door de docent bewust niet wordt onderbroken. Timo komt met een verrassende uitspraak, die zijn ouders niet hadden verwacht: *“Mijn ouders zouden mij wat vaker mogen stimuleren om aan de slag te gaan. Zeker als mijn vader dat zegt, die is vaak rustig en kalm, dan denk ik dat het beter zou gaan.”*

Een driehoeksgesprek kan verrassende uitkomsten opleveren. Als een leerling hoort waar deze echt goed in is, groeit deze daarvan. En als je (als professional) een leerling even uit zijn/haar ego-comfortzone haalt, blijkt deze vaak over veel reflectievermogen te bezitten. Maar het is ook heerlijk om als ouder te zien waar je kind mee bezig is en wat hij of zij wil bereiken. Kortom, een mooi moment voor een echt gesprek. Ik weet dat sommige ouders zelfs positief-emotioneel worden wanneer ze zien waar hun kind mee bezig is!

LOB-gesprekken

Ieder jaar heeft iedere leerling twee ‘Loopbaanoriëntatie en -begeleiding’ (LOB)-gesprekken met een onderwijsprofessional. Iedere leerling loopt met vragen rond, zoals: Wat wil ik, wat kan ik, hoe word ik beter in wat ik moet kunnen en waarom zou ik het kunnen? Mooie vragen!

Door twee keer per jaar een LOB-gesprek van ongeveer 20 minuten te hebben ontstaat verbinding tussen de leerling en de onderwijsprofessional, krijgt de leerling een duidelijker doel en leert deze zichzelf de juiste vragen te stellen om richting te bepalen, te ontdekken waar deze goed in is en waar groeikansen liggen. Dit is waardevol, voor nu en voor later, want hoe moeilijk is het wel niet voor jongeren van 12-18 jaar om te bepalen wat de volgende stap (na het vo) moet zijn? Door stap voor stap, zo’n vier tot zes jaar lang, met elkaar het gesprek over de toekomst van de leerling te voeren, ontstaat een denkraam, zodat de leerling dit uiteindelijk zelf kan.

Voorbeeld LOB-gesprek

Kijk nog eens terug naar het voorbeeld van het LOB-gesprek aan het eind van hoofdstuk 1, waarin reflectie, avontuur en ontmoeting samenkomen.

LEESTIP

“Help, ik heb niet genoeg mensen voor alle LOB-gesprekken”

Plan één halve dag in voor alle collega’s en verdeel al je leerlingen onder alle collega’s voor een kort gesprek. Zo zorg je niet alleen dat iedere leerling een gesprek heeft, maar vergroot je bovendien de betrokkenheid van alle collega’s bij de leerlingen.

PRAKTISCHE
TIP

Laten we dus de tijd nemen om samen de weg te bewandelen, met een gezamenlijk doel van de leerling voor ogen. Zo bouwen we aan zelfvertrouwen bij onze leerlingen. Wat een rust.

5.2 Een innovatieproces in drie delen

Om van jouw school een school die ademt te maken, stel ik een innovatieproces voor in drie delen, uitgewerkt in de rest van het hoofdstuk:

Deel 1: (Her)schrijven van het grote verhaal a.d.h.v. het schoolplan, door *reflectie*, *avontuur* en *ontmoeting* toe te voegen en een analyse te doen in welke mate er rust, vertrouwen en wij-gevoel er in de school wordt ervaren.

Deel 2: Formuleren van actiepunten bij de elementen uit model-Schaefer.

Deel 3: Borgen van de veranderingen met de methode Veranderkracht.

